

УДК 379.835:81'243

Юлія Барабаш

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Сучасні стандарти європейської освіти потребують високого рівня володіння комунікативною компетенцією з англійської мови як мови бізнесу і мови спілкування в європейському просторі. Згідно з національною доктриною розвитку освіти в Україні, важливою умовою модернізації освіти є підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів, їхнє професійне вдосконалення, однією зі складових якого є забезпечення умов вільного володіння іноземними мовами. Створення у державі системи безперервної мовної освіти, що забезпечує можливість вивчати іноземні мови, є однією зі стратегій мовної освіти в Україні. Державна політика стосовно безперервної освіти проводиться з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти протягом життя, соціально-економічних, технологічних та соціокультурних змін. Безперервність освіти реалізується шляхом багатьох принципів. Ось деякі з них: забезпечення наступності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти, що функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку громадян для можливого переходу на наступні ступені; формування потреби та здатності особистості до самоосвіти; створення інтегрованих навчальних планів і програм; запровадження та розвитку дистанційної освіти; організація навчання відповідно до потреб особистості та ринку праці на базі вищих навчальних закладів, використання інших форм навчання; забезпечення зв'язку між загальною середньою, професійно-технічною, вищою та післядипломною освітою [3].

Стратегічним завданням державної освітньої політики є вихід української освіти на ринок світових освітніх послуг, поглиблення міжнародної співпраці, розширення участі навчальних закладів, педагогів і вчителів, учнів, студентів і науковців у проектах міжнародних організацій і співтовариств.

Молоді науковці (магістранти, аспіранти, здобувачі, молоді викладачі), які мають на меті реалізувати увесь свій потенціал, побудувати кар'єру та досягти успіху, повинні володіти такою системою знань, умінь і навичок, яка б дала змогу бути конкурентоспроможним на ринку праці, співпрацювати із зарубіжними колегами, партнерами, писати статті іноземною мовою, брати участь у міжнародних програмах і проектах. Спілкування іноземною мовою у професійних ситуаціях є невід'ємною складовою їх роз-

вितку й успіху, а важливість удосконалення комунікативної компетенції молодих науковців впродовж життя не викликає сумнівів.

Отже, усе вищезазначене дає підстави говорити про актуальність теми даної статті, а саме про важливість удосконалення іншомовної комунікативної компетенції молодих науковців. До того ж, спираючись на один із принципів реалізації безперервної освіти в Україні, а саме принцип організації навчання відповідно до потреб особистості на ринку праці на базі вищих навчальних закладів, використання інших форм навчання, одним із альтернативних варіантів удосконалення комунікативних компетенцій науковців можна вважати їх навчання у літній мовній школі. Літня мовна школа молодого науковця дає змогу у вільний від роботи час (літній період) підвищити рівень володіння іноземною мовою, вдосконалити комунікативну компетенцію і відповідає принципу неперервної мовної освіти, а досвід роботи у літній мовній школі, описаний у статтях [4; 5], дозволяє говорити про ефективність навчання іноземної мови магістрів – майбутніх економістів, аспірантів, здобувачів і молодих викладачів університету.

Проблемі формування комунікативної компетенції у контексті професійної компетентності присвячені праці таких учених, як І. Бех, Н. Бібік, Н. Кічук, А. Кузьмінський, О. Локшина, В. Луговий, О. Пометун, О. Семенов та ін. Т. Ганніченко та В. Василевич, Л. Знікіна приділяють увагу формуванню комунікативної компетенції майбутніх економістів, Є. Карутін – фахівців інженерних спеціальностей, І. Саражинська – майбутніх юристів, К. Касярум – майбутніх викладачів вищої школи. Проблемі ж удосконалення комунікативної компетенції молодих науковців в умовах літньої мовної школи не приділялася увага.

Мета даної статті – описати прийоми, технології, методи роботи у літній мовній школі, спрямовані на вдосконалення комунікативної компетенції молодих науковців. Для досягнення вищезазначеної мети ми поставили такі завдання: визначити сутність поняття “комунікативна компетенція”; визначити напрями роботи, які були б корисними молодим науковцям; описати деякі прийоми, технології, методи роботи; проілюструвати можливі теми занять і типи завдань на кожному з етапів роботи.

Вивченню поняття “комунікативна компетенція” приділяється дуже багато уваги, існує ряд визначень і тлумачень цього поняття, які вже є загальновідомими. Комунікативну компетенцію визначають як рівень сформованості міжособистісного досвіду, необхідного індивіду для того, щоб у межах власних здібностей і соціального статусу успішно функціонувати у певному суспільстві [1], здатність брати до уваги у мовленнєвому спілкуванні контекстуальну доречність і вживаність мовних

одиниць для реалізації когнітивної та комунікативної функцій [2]; знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), уміння та навички аналізу тексту та власне комунікативні надбання [6]. Ми ж розглядатимемо комунікативні компетенції у професійному контексті як уміння і навички здійснювати спілкування в усній і писемній формі з метою задовольнити потреби професійного середовища.

Беручи до уваги світові тенденції розвитку освіти впродовж життя, стратегію створення системи безперервної мовної освіти, соціально-економічні, технологічні та соціокультурні виклики, слід наголосити на важливості підвищення кваліфікації молодих науковців; організації навчання відповідно до потреб особистості та ринку праці на базі вищих навчальних закладів, а також використання інших форм навчання. Мовну школу молодого науковця можна назвати саме такою альтернативною формою навчання.

Робота у літній мовній школі була побудована за технологією “пункт призначення” [4; 5], тобто на кожному з пунктів молоді науковці мали змогу працювати з одним із викладачів англійської мови і виконувати різні типи завдань, присвячених темі дня. Темі обиралися відповідно до вимог сьогодення. Беручи до уваги те, що єдиний європейський простір означає для фахівців єдиний ринок праці з високою конкуренцією, молоді науковці повинні вільно володіти іноземною мовою, що стане однією з їх переваг на ринку праці, у наукових колах тощо. Спираючись на принципи Національної доктрини розвитку освіти в Україні, можна наголошувати на важливості співробітництва й інтеграції в галузі освіти, виході освіти, здобутої в Україні, на ринок світових освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва, розширенні участі навчальних закладів, учених, педагогів, студентів у проектах міжнародних організацій та співтовариств [3]. Однією з найважливіших умов для цього є володіння іншомовною комунікативною компетенцією. Виходячи з цього, викладачі обрали для молодих науковців теми, що відповідають викликам сьогодення, а саме: *Carreer Opportunities*, адже молоді науковці мають на меті просуватися кар'єрною драбиною, брати участь у міжнародних проектах і програмах; *Leadership*, адже лідерські якості є дуже важливими для самореалізації, успішної співпраці, роботі у команді; *Business Correspondence*, *Writing a CV*, адже правильне укладання ділової кореспонденції, написання резюме, супровідних листів до участі у міжнародних програмах і проектах, при влаштуванні на роботу є невід'ємною складовою ділової

комунікації; написання анотацій до статей і статей іноземною мовою, особливості наукового стилю, характерні конструкції та лексика. На кожному з пунктів призначення відпрацьовувалися навички одного з видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма. Для цього застосовувалися такі методи роботи: “снігова куля”, “мереживна пила”, “кейс-метод”, метод навчальних ситуацій, рольові ігри тощо. Застосування аудіовізуальних засобів у процесі вдосконалення комунікативної компетенції молодих науковців дозволяє не лише поліпшити навички аудіювання, а й розвинути мовленнєві навички.

Можливість використовувати різні методи та прийоми на заняттях з англійської мови з використанням цієї технології, сприймати мовлення не одного, а кількох викладачів, індивідуальний стиль викладання кожного з них, динамічно і швидко пристосуватись до змін у мовному середовищі дозволяє говорити про переваги даної технології для вдосконалення комунікативної компетенції молодих науковців.

Отже, розглядаючи тему Career Opportunities, на різних пунктах призначення молодим науковцям були запропоновані такі завдання: розглянути приклад резюме, активізувати активну лексику з теми, пригадати основні правила укладання резюме, укласти власне резюме англійською мовою; користуючись інформацією про ділову людину, скласти її резюме, знайти переваги й недоліки в резюме партнера, вивчити інформацію про досвід роботи людини і дати пораду, що слід включити до резюме; вивчити приклад супровідного листа до резюме, активізувати активну лексику з теми, обрати об’яву про нову роботу (із запропонованих реальних об’яв), укласти супровідний лист про прийом на роботу; подивитися відеоінтерв’ю про наймання на роботу, послухати думку експертів, подивитися ще одне інтерв’ю та спробувати охарактеризувати його самостійно, потім послухати експерта тощо.

Розглядаючи тему Leadership, завдання на кожному з пунктів можуть бути такими: відгадати прикметники-якості характеру (з поданих прикметників із пропущеними літерами чи лише за першою й останньою літерами), активізувати лексичний матеріал із теми, розповідаючи про сильні та слабкі сторони характеру, визначити якості характеру, потрібні лідеру; прослухати діалоги про певні ситуації на робочому місці й дати характеристику кожному з героїв, розв’язати кейс про відбір на роботу людини з лідерськими якостями характеру з поданих кандидатів тощо.

При написанні статей чи анотацій до статей англійською мовою було запропоновано вивчити декілька анотацій і статей, виділити активну лексику з теми, типову для наукового стилю англійської мови, написати анотації до поданих статей інших авторів, написати анотацію до власної статті тощо.

Працюючи над темою Business Etiquette, молоді науковці виконували такі завдання: погоджувалися чи заперечували існування певних правил ділового етикету в діалогічному мовленні, а потім перевіряли правильність своїх думок, прослуховуючи текст; прочитали про культурні звичаї різних національностей і намагалися визначити країну (з поданих на картках); розіграли ситуативні діалоги, користуючись знаннями про культурні звичаї та діловий етикет певних країн тощо.

Інтерактивна технологія “пункт призначення” є новою експериментальною технологією, яка застосовується з метою вдосконалення комунікативної компетенції як однієї зі складових професійної компетентності фахівців. Можливість використання різних форм роботи, прийомів і методів на занятті з використанням цієї технології, сприймання мовлення не одного, а кількох викладачів, динамічність і швидке пристосування до змін у мовному середовищі дозволяє говорити про ефективність технології, що дає змогу отримати більш високі результати у процесі навчання. Використання інших неаудиторних форм роботи, удосконалення комунікативної компетенції магістрантів, аспірантів, молодих науковців, викладачів сприяє підвищенню не лише їх іншомовної мовленнєвої компетенції, а й професійної компетенції загалом, відповідає принципу створення системи безперервної мовної освіти.

1. *Вольфовська Т.* Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети / *Т. Вольфовська* // Шлях освіти. — 2001. — № 3. — С. 13—16.
2. *Гез Н. И.* Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / *Н. И. Гез* // Иностранные языки в школе. — 1985. — № 2. — С. 17—24.
3. Держава і освіта. Національна доктрина розвитку // Освіта України. — 2001. — № 29. — С. 4—5.
4. *Керекеша О. В.* Використання інтерактивної авторської технології “пункт призначення” у формуванні професійної компетентності студентів-економістів / *О. В. Керекеша, Ю. Г. Барабаш* // Проблеми сучасної педагогічної освіти / РВНЗ Кримський гуманітарний університет. — Випуск 36. — Ч. 2. — Ялта, 2012. — С. 179—189.
5. *Керекеша О. В.* Інтерактивна авторська технологія на допомогу роботі у літній мовній школі / *О. В. Керекеша, Ю. Г. Барабаш* // Витоки педагогічної майстерності : збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. — Вип. 9. — Полтава, 2012. — Серія “Педагогічні науки”. — С. 88—92.
6. *Федоренко Ю. П.* Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / *Ю. П. Федоренко* ; Волинський держ. ун-т імені Л. Українки. — Луцьк, 2005. — 20 с.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2013

Ю. Барабаш

**Совершенствование иноязычной коммуникативной компетенции
молодых ученых**

Рассматривается технология “пункт назначения” как механизм, который позволяет использовать разнообразные формы и методы работы, направленные на совершенствование иноязычной коммуникативной компетенции молодых ученых в условиях летней языковой школы. Подчеркивается эффективность работы летней языковой школы молодых ученых на базе высшего учебного заведения как одной из альтернативных форм обучения, что соответствует принципу непрерывного образования, способствует совершенствованию как коммуникативной компетенции молодых ученых, так и их профессионального мастерства в целом.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, коммуникативная компетенция, иноязычная коммуникативная компетенция, летняя языковая школа молодых ученых, принцип непрерывного образования, совершенствование профессиональной компетенции.

Yu. Barabash

**Improvement of Young Scientists' Foreign Language
Communicative Competence**

The article considers the technology “destination” as a mechanism that allows the use of various forms and methods of work aimed at improving foreign language communicative competence of young scientists in the summer language school. The author emphasizes the efficiency of the summer language school for young scientists on the basis of high school as one of the alternative forms of education, which corresponds to the principle of lifelong learning, helps to improve the communicative competence of young scientists and their professional skills in general.

Key words: professional competence, communicative competence, foreign language communicative competence, language summer school for young scientists, the principle of lifelong learning, improvement of professional competence.

Рецензент – кандидат педагогічних наук,
доцент Н. В. Пазюра